

Г. В. Афенченко

Харківська державна академія культури, м. Харків, Україна

Н. В. Шумлянська

Харківська державна академія культури, м. Харків, Україна

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ КУЛЬТУРИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Г. В. Афенченко, Н. В. Шумлянська. Особливості становлення культури дистанційного навчання

Розглянуто передумови розвитку концепції дистанційної форми навчання. Дослідження надає розуміння явища з точки зору процесу споживання освітніх послуг, зумовлених зовнішніми умовами існування, та глобалізаційних процесів, які впливають на суспільство. Проаналізовано результати опитування учасників закладу дистанційної форми освіти, з'ясовані здобутки та ставлення здобувачів до запропонованих освітніх технологій. Виокремлено напрями досліджень: сприйняття споживачами дистанційної освіти і зміни їх стилю життя, цінностей, норм поведінки, культури спілкування; виникнення й організація ресурсних методичних центрів забезпечення і впровадження дистанційної форми навчання; надбання, перспективи розвитку дистанційної освіти та наслідки для стану всієї галузі.

Виконане дослідження дозволяє дійти висновку, що концепція дистанційного навчання набуває дедалі більшої уваги споживачів і сприймається як повноцінна освіта.

Ключові слова: *відкрита і дистанційна освіта, дистанційне навчання, освітні технології, ресурсний центр, освітня платформа, опитування.*

G. Afenchenko, N. Shumlianska. Peculiarities of formation of culture of distance learning

The purpose of this article. Become familiarized with the perception of the new cultural phenomenon of “distance learning” by participants in the educational process and determine what are the trends in their behavior in the new conditions of distance education.

The methodology. The methodological basis includes systematic and comparative approaches, as well as analysis of the results of the survey of participants in the educational process of the “Angström” Lyceum of Distance Education.

The results. Features of formation of distance learning, distribution and institutionalization of distance form of education are considered. The study of the learning process gives new approaches to understanding this phenomenon as a holistic full-fledged educational process that meets the needs of students and the conditions of development

of modern society. It is proposed to analyze the activities of distance education institutions in two types of culture: the field of application of IT technologies in the traditional format of education and IT as products in its form and content. The results of the survey show the achievements and attitudes of applicants to the proposed educational technologies. The following directions of researches are offered: perception by consumers of distance education and change of their lifestyle, values, norms of behavior, culture of communication; emergence and organization of resource methodological centers to ensure and implement distance learning; achievements, prospects for the development of distance education and the consequences for the state of the whole industry. The study concludes that the concept of distance learning is perceived as a full-fledged form of education. The authors suggest that distance learning may become one of the leading forms of learning for Ukrainian society.

The scientific novelty. An attempt is made to mark out a new interpretation of the phenomenon of “distance learning” from the point of view of the consumer and new conditions for the development of society. The results are analyzed and the conclusions of the research of the opinion of the participants of the educational process of the distance education institution are summarized.

The practical significance. The key results of this study can be used by researchers and the administration of educational institutions, which are responsible for the organization of distance learning, as well as for further improvement of research activities in the field of education.

Keywords: *open and distance education, distance learning, educational technologies, resource center, educational platform, polls.*

Актуальність теми дослідження. В умовах сучасного суспільства дистанційна форма освіти поширюється швидкими темпами і стає не лише загально визнаною практикою оволодіння додатковими знаннями і навичками, це і здобуття основної освіти та опанування професії. Процеси глобалізації прискорюють контакти між країнами, регіонами і людьми у сфері обміну досвідом виробництва, відпочинку та особистісного розвитку. Змінені умови життєдіяль-

* This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

ності зумовлюють формування нового способу життя, нові технології комунікацій визначають швидкість поширення інформації і визначають, зокрема, і нові форми освіти.

Розвиток та вдосконалення дистанційної форми освіти засвідчує зростаючий попит і тенденції на здобуття знань у такий спосіб. Виникнення взаємодії викладача та учня на відстані починається з кінця XVIII ст., коли І. Пітман почав вчити своїх учнів стенографії за допомогою поштових кореспонденцій. Далі за допомогою пошти організовано підсумкову атестацію та складання іспитів. Незабаром це переросло в нові напрями освіти, у межах яких дистанційна форма спілкування стала допомогою в підготовці до очної освіти, підвищення кваліфікації, оволодіння навичками домашнього хобі і просто розширення кругозору та формування нового світогляду.

Коли в умовах пандемії коронавірусу весь світ шукає альтернативні можливості, дистанційна форма навчання набула наймасштабнішого поширення. Для закріплення можливостей учнів здобувати освіту на цій формі навчання МОН України в жовтні 2020 р. прийняло «Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти», організовано роботу Всеукраїнської школи он-лайн.

Положення дозволяє учням здобути повноцінну освіту в дистанційній формі, а також легально використовувати технології дистанційного навчання в комплексі з іншими формами здобуття освіти.

Постановка проблеми. Появі й інституціоналізації в Україні дистанційної форми повноцінної освіти сприяли, крім зовнішніх умов вимушеної ізоляції, також немало культурних і технологічних чинників: удосконалення комп'ютерної техніки й доступ до Інтернету з різних гаджетів (фіксований широкопasmовий і мобільний широкопasmовий зв'язок), зростання кількості та якості програмного забезпечення, розробка онлайн-овітніх платформ, прагнення людей до здобуття знань та вдосконалення в професії, відкритість навчальних курсів і рівний доступ до просвітницької інформації.

Необхідно приділити увагу встановленню моральних орієнтирів, понять, цінностей і норм, культурного середовища загалом, на основі яких можна визначати сутність сучасної середньої та вищої освіти, як-от, співвідношення предметів, їхній зміст, форми подання матеріалу і способи контролю його засвоєння. Це зумовлює необхідність проведення досліджень для вироблення нової теорії освіти з урахуванням світоглядних

позицій і стану суспільства, переглянути принципи управління основною педагогічною діяльністю, роботи допоміжних й адміністративних структур, розробити нові підходи до взаємодії теоретичних знань і практичних навичок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання визначення термінології галузі дистанційної освіти порушували у своїх працях науковці з Німеччини – (Delling, R. M.), США: Rumble G., Keegan D., Schlosser L. A.; Simonson M. R., Hudgins T. L., Великої Британії: Thompson P., Росії: Баєва Л. В., Бухаркіна М. Ю., Моїсєєва М. В., Петров А. Є., Полат Є. С., Положенцева І. В., Хуторський А. В. Серед українських науковців ці проблеми вивчали Биков В. Ю., Богачков Ю. М., Іванюк І. В., Кухаренко В. М., Манако А. Ф., Овчарук О. В., Пінчук О. П., Шукевич Б. І.

Мета статті – ознайомитися зі сприйняттям нового культурного явища «дистанційне навчання» учасниками освітнього процесу і визначити, які існують тенденції їхньої поведінки в нових умовах дистанційної форми освіти.

Методологічною основою став системний і порівняльний підходи, а також аналіз результатів опитування учасників освітнього процесу (учні, їх батьки, вчителі та співробітники установи) ліцею дистанційної освіти «Ангстрем».

Виклад основного матеріалу дослідження. Нині складно уявити масштаби розвитку дистанційної освіти у світі. Найстаршим учасником руху ODL визнається Відкритий університет Великобританії (понад 150 000 студентів). За даними агенції Великобританії щодо забезпечення якості вищої освіти (Quality Assurance Agency for Higher Education), Відкритий університет має вищу оцінку. В Європі Приватний відкритий університет Каталонії (Барселона) налічує більше 54 000 студентів. Найбільшим за кількістю студентів визнається Національний відкритий університет Індії Ганді в Нью-Делі (Індія), який налічує більше 4 млн студентів. У Відкритому державному дослідницькому університеті в Пакистані Аллама Ікбал (Ісламабад) навчається 1 326 266 студентів, більшість з яких – жінки. Відкритий Університет Terbuka в Індонезії має понад 460 000 студентів, Шанхайський відкритий університет (Китай) охоплює 75 000 студентів. Відкритий університет Південної Африки (ПАР) має 300 000 студентів. Також існують відкриті університети в Ізраїлі, Південній Кореї, Непалі, Замбії, Нігерії та ін. (Baeva, 2014).

Місією закладів відкритої освіти є забезпечення вільного доступу до знань тим, хто відчуває

труднощі здобуття традиційної освіти. Ідеї вільного навчання набули втілення в етичних нормах взаємодії і поведінки викладачами, студентами та тьюторами.

Дистанційна освіта здобула всесвітнє визнання — у 1938 р. створена Міжнародна рада з відкритої і дистанційної освіти (ISDE) зі штаб-квартирою в м. Осло (Норвегія). Організація, представлена в ЮНЕСКО, об'єднує понад 7000 організацій зі 140 країн: навчальні заклади, національні й регіональні асоціації, агентства та державні структури з питань освіти, які діють у сфері відкритого навчання і дистанційної освіти. Її завданнями є сприяння просуванню відкритої та дистанційної освіти, підтримки нових моделей освіти, які виникають, в усьому світі, робити свій внесок у розробку технологій і методів дистанційної освіти тощо.

Попри дискусії з визначення термінів «дистанційна освіта» та «дистанційне навчання», вони зазвичай на рівні використовуються на сайтах, у популярних і наукових статтях, у ЗМІ, в компаніях та організаціях, які надають послуги в галузі освіти.

Асоціація дистанційного навчання США (United States Distance Learning Association) презентує своє бачення дистанційної освіти (open and distance learning — ODL) так: існує фізична дистанція між учителем і учнем; використовуються різноманітні інформаційні технології, комунікація здійснюється як у режимі реального часу, так і з затримкою. Інструменти навчання є, переважно, інструкцією учневі щодо самостійного засвоєння матеріалу. Дистанційне навчання підкреслює, що учень бере на себе основну частину відповідальності за результати оволодіння знаннями.

Дистанційна освіта поширюється в різні галузі знань гуманітарного й технічного плану, прикладних умінь і теоретичних міркувань, енциклопедичних знань і ноу-хау, лайфхаків та інструкцій. На дистанційну освіту переходять люди різного віку — від школяра молодших класів до студента, який здобуває вищу освіту, і особи, котра претендує на отримання наукового ступеня.

Водночас людина навчається володіти широкими можливостями, творчо підходити до процесу, що проявляється в підборі для себе плану навчання, форм і методів навчання й навіть ритму засвоєння матеріалу.

Слід зазначити, що етичні стандарти стали предметом 36 Генеральної конференції ЮНЕСКО, де розглядався «Кодекс етики інформаційного суспільства». Основними його

положеннями є принципи організації відносин людей у віртуальному просторі: кожна людина, незалежно від місця проживання, статі, освіти, релігії, соціального статусу, повинна мати можливість користуватися Інтернетом; доступ до Всесвітньої Мережі повинен стати інструментом соціального розвитку, забезпечувати реалізацію потенціалу особистості; інформація повинна бути доступною для всіх; державам слід забезпечити безпеку в Інтернеті тощо. (*Ethical code of Information society. 36 general conference of UNESCO, 2011*).

Нині можна означити загальні особливості дистанційної освіти: відкритий доступ всіх охочих брати участь у здобутті знань, інноваційність комунікації в розміщенні і роботі з інформацією; можливості порівняння навчального контенту й технологій роботи з ним; ментальний обмін повідомленнями; активна позиція того, хто навчається, і здатності до самодисципліни і самостійної роботи впродовж тривалого часу; технократичний підхід до контролю результатів; домінування візуального способу отримання інформації; ігрова, розважальна форма подання матеріалу.

На феномен «дистанційної освіти» звернуло увагу педагогічне співтовариство. У Відкритому університеті Великобританії запропонували дидактичні стадії навчального процесу: відбір і систематизацію знань; формалізацію знань; передання знань; засвоєння знань; тренінг (Положенцева, 2017).

Розглянемо детальніше основні елементи дистанційної освіти та ставлення до неї учасників. В Україні нині діє значна кількість середньоосвітніх закладів, які застосовують лише елементи дистанційного навчання. Але є декілька закладів, що надають освітні послуги виключно у формі дистанційного навчання.

У сфері ІТ-технологій можна виокремити два види культури: (1) сфера застосування ІТ-технологій у традиційному форматі навчання — освіту, медіа, віртуальні бібліотеки, виставки, музеї; (2) ІТ за своєю формою і змістом продуктів — програмне забезпечення, дизайнерські рішення, соціальні мережі, технологічні рішення тощо. (Baeva, 2014).

В одному з таких закладів, ліцеї «Ангстрем» («Ангстрем», 2021), задіюються обидва види культури: традиційні способи навчання школяра і власна платформа навчання «Система дистанційного навчання “Евклід”» (схвалено для використання в загальноосвітніх навчальних закладах МОН, 2018 р.). Кожен з учнів має постійний доступ до шкільного освітнього

порталу. У ньому є навчальний план для класу, у якому він навчається, розклад занять кожного дня на тиждень, а також консультацій і вебінарів з вчителями. На порталі доступні електронний щоденник, чати з вчителями, які ведуть предмети, та адміністрацією. Матеріали до кожного уроку містять текстову, графічну, відео-, аудіоінформацію з відповідної теми, посилання на підручники і посібники. Також передбачені домашні завдання та критерії оцінювання.

Для з'ясування стану та визначення напрямів розвитку адміністрація ліцею виконує моніторинг освітнього процесу у формі опитування думки його учасників, а саме серед учнів 5–11 класів, батьків, учителів та технічного персоналу. Воно є добровільним і нерепрезентативним.

За результатами опитування (березень, 2021) представлена картина практичної діяльності з практики дистанційної освіти.

У таблиці 1 надано результати відповідей учнів на запитання, якими гаджетами вони користуються в дистанційному навчанні.

Серед учнів (371 респондент) найпопулярніші ноутбуки, мобільні телефони та стаціонарні ПК. Причому мобільні телефони посіли 2-ге місце. Учні користуються декількома гаджетами одночасно. Напевно, слід передбачати роботу освітньої платформи і додатків з операційними системами смартфонів.

Для більшості опитаних (94,3%) умови навчання є комфортними. Їм підходить дистанцій-

на форма і сприятлива соціально-психологічна атмосфера ліцею.

Аналіз відповідей на запитання «Щоб життя покращилося, мені необхідно...» представлений у таблиці 2.

Згідно з діаграмою, частина учнів відповідає «Менше обов'язкових тестів» і «Більше вебінарів». Якщо тести входять в обов'язкову систему контролю навчального процесу, то кількість вебінарів можна регулювати і оптимізувати залежно від предмета й складності матеріалу.

Учні відповідають, що вчителі активно комунікують з ними: завжди готові обговорити результати автоматичного оцінювання, уточнити можливі помилки в тестах.

Важливо, що під час контролю знань викладачі роз'яснюють критерії оцінювання (258), радять, як поліпшити результати навчання (257), виправляють і аналізують помилки (263), мотивують учнів до навчання, коментують письмові завдання (257).

Учень дізнається про події в ліцеї з різних джерел (Таблиця 3).

Переважають відповіді: «З чату з адміністрацією» (308), «З оголошень в особистому кабінеті» (276), «З чату з вчителями» (192), «На головній сторінці навчального сайту» (115). Крім того, отримують інформацію «Від куратора» (71), «Від батьків, які отримують інформацію зі спільноти в соціальних мережах» (54).

Кількість учнів, які відвідують чат з адміністрацією, підтверджує відповіді про те, що

Таблиця 1.

Використання гаджетів учнями у дистанційному навчанні

Види гаджетів	Планшет	Мобільний телефон	Ноутбук	Стаціонарний ПК
Загалом	76	155	248	132

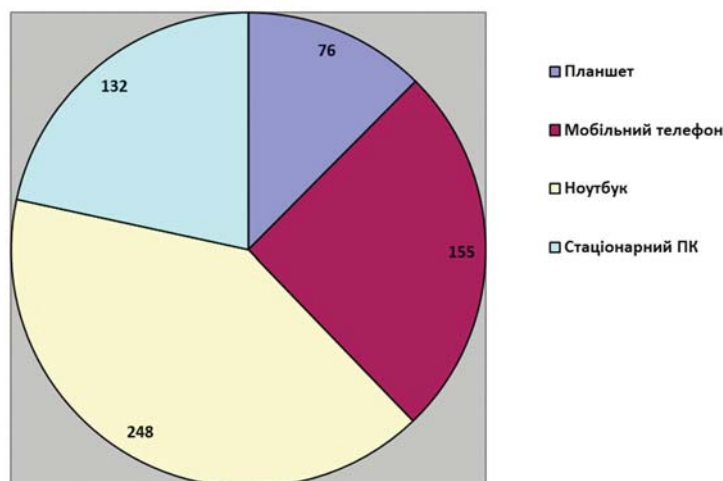

Рис. 1. Використання гаджетів учнями.

Таблиця 2.

Побаження щодо поліпшення умов дистанційного навчання

Варіанти відповідей	Загалом
Більше консультацій	27
Більше вебінарів	92
Більш суворий розклад	22
Щоб куратор більше цікавився моїм життям	42
Щоб куратор зайвий раз не цікавився моїм життям	14
Менше обов'язкових тестів	149
Щоб мене не чіпали	31
Мене і так все влаштовує	151

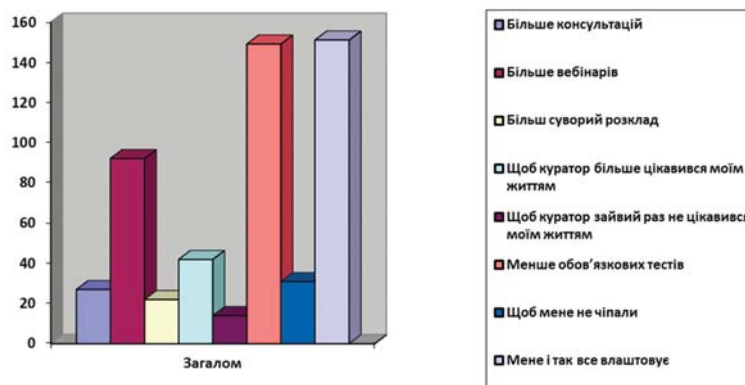

Рис. 2. Засоби поліпшення навчання для учнів.

Таблиця 3.

Джерела, з яких учні дізнаються інформацію про події у ліцеї

Варіанти відповідей	Загалом
Від куратора	71
З оголошень в особистому кабінеті	10
Від адміністрації по телефону	276
З чату з адміністрацією	308
З чату з вчителями	192
З соціальних мереж	37
На головній сторінці навчального сайту	115
Від батьків, які читають оголошення в особистому кабінеті	113
Від батьків, які отримують інформацію зі спільноти в соціальних мережах	54
Мене ця інформація аж ніяк не гріє	7
Мені від цієї інформації ні холодно, ні жарко	5
Не розумію, де можна отримати цю інформацію	7

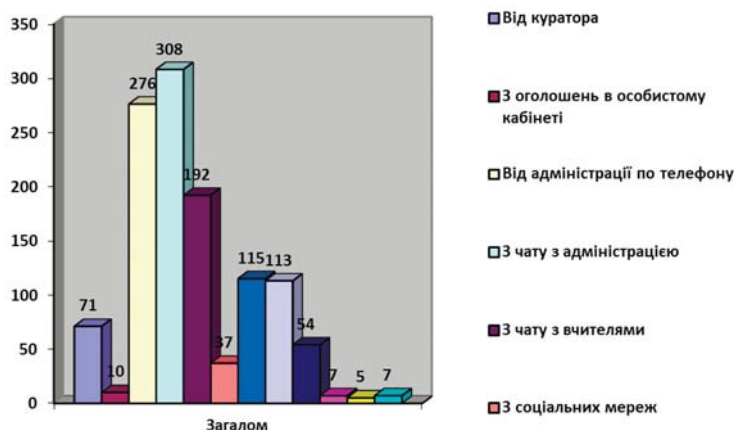

Рис. 3. Джерела, з яких учні дізнаються інформацію про події в ліцеї.

«З будь-якого питання у будь-який час я легко можу звернутися до адміністрації» (272).

Дані про вид матеріалу для уроку підтверджують загальну освітню тенденцію молодого покоління сприймати інформацію візуально як «Відеолекцію» (171), «Текст учителя або підручника» (135). Звертає увагу «Презентація» (31). «Аудіо-матеріал» прирівнюється до зовнішніх ресурсів і не популярний (по 17 відповідей).

На запитання про профіль навчання, який є важливим, учні відповіли так (Таблиця 4).

Таблиця 4.

Профіль навчання,
який обрали учні старших класів

Варіанти відповідей	Загалом
Математика, фізика	50
Інформатика, математика	52
Хімія, біологія	35
Економіка, географія	12
Історія, право	24
Іноземна мова	132
Гуманітарного циклу	42
Жоден	24

Безумовним лідером профільного навчання є іноземна мова (35,6%), на другому місці математика, фізика (13,5%), інформатика (14%). Предмети гуманітарного циклу становлять лише 11,3%. Хімія, біологія – 9,4%, історія, право – 6,5%, економіка, географія – 3,2%.

Що стосується факультативних занять, то вподобання дещо інші: лідирує іноземна мова, потім слідує предмети гуманітарного циклу, хімія і біологія (Таблиця 5).

Таблиця 5.

Факультативи, які обрали учні

Варіанти відповідей	Усього
Математика, фізика	46
Інформатика, математика	41
Хімія, біологія	48
Економіка, географія	26
Історія, право	34
Іноземна мова	96
Гуманітарного циклу	56
Жоден	24

Відповіді на запитання «Які джерела саме ти використовуєш під час навчання?» показані на Рис. 6.

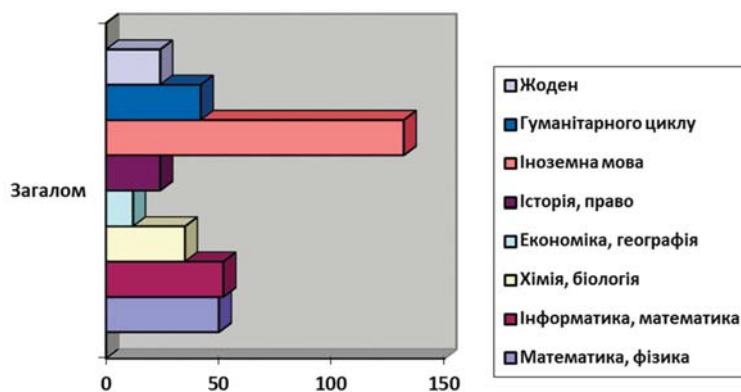

Рис. 4. Профіль навчання, який обрали учні старших класів.

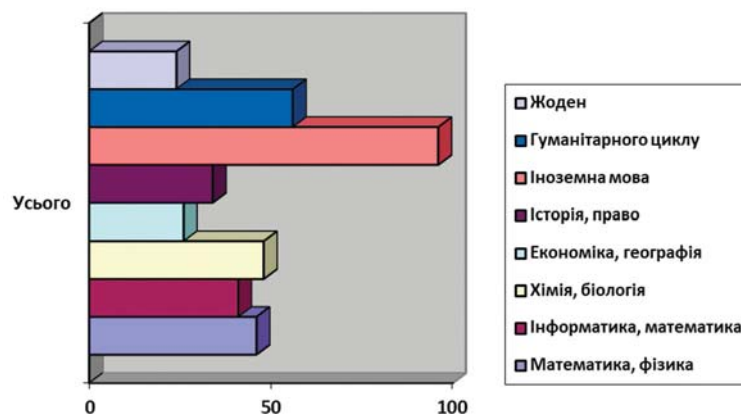

Рис. 5. Факультативи, які обрали учні.

Таблиця 6.

Джерела, які використовують учні під час навчання

Варіанти відповідей	Постійно	Часто	Іноді	Ніколи
Текст підручника	178	120	62	11
Текст учителя до уроку	198	109	60	4
Відео та аудіолекції	169	118	77	7
Презентації	114	108	122	27
Сторонні ресурси з Інтернету (Google, Вікіпедія та ін.)	147	131	88	5
Домашня бібліотека	22	56	150	143

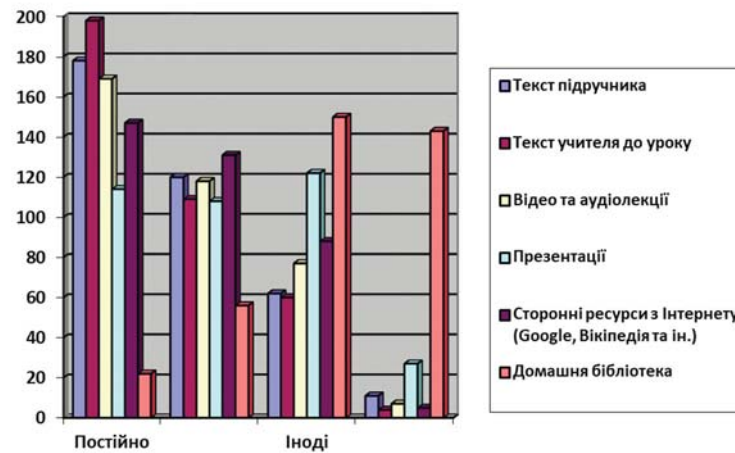

Рис. 6. Джерела, які використовують учні під час навчання.

Таблиця 7.

Корисні види допомоги в дистанційному навчанні

Варіанти відповідей	Постійно	Часто	Іноді	Ніколи
Консультації вчителів	41	47	192	61
Навчальні вебінари	92	83	132	64
Відповіді на питання в чаті з учителями	87	116	135	33
Допомога батьків, рідних	99	117	128	27
Допомога інших учнів, друзів	19	25	137	192
Репетитори	61	74	85	151
Інші навчальні заклади (курси, секції, дома творчості, та ін.)	34	56	120	161

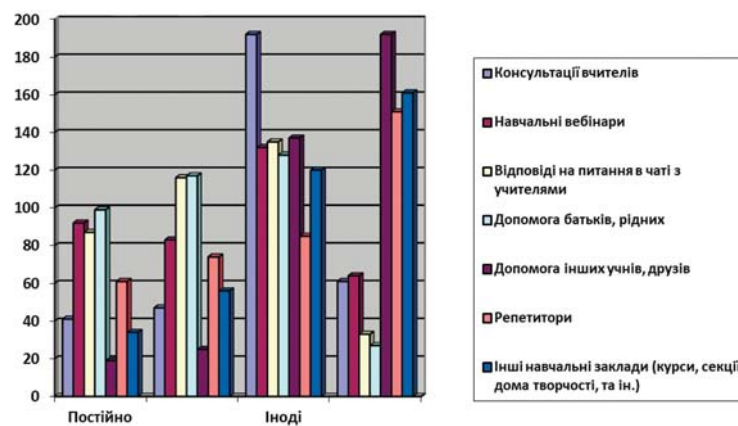

Рис. 7. Корисні види допомоги в дистанційному навчанні.

Постійно і часто використовують «Текст вчителя до уроку» (83%), «Текст підручника» (89,3%), «Відео та аудіолекції» (77,3%), «Сторонні ресурси з Інтернету» (75%). Дещо рідше дивляться «Презентації» (60%). Іноді розглядають як інформаційну допомогу «Батьки, друзі, сусіди» (62,2%) і «Домашня бібліотека» (79%).

На запитання «Яка допомога є найбільш корисною у навчанні?» отримано такі відповіді (Рис. 7).

Перше місце посідає допомога батьків, рідних (85%), друге – навчальні вебінари (47%), третє – «Чат з вчителями» (54,7%). Відповіді «Іноді» і «Ніколи» отримують «Допомога інших учнів, друзів» (88,7%); «Інші навчальні заклади (курси, секції, будинки творчості, ін.)» (75,7%).

Більшість респондентів (274 особи, або 74%) дві і більше годин проводять на навчальному сайті. Порівняно з відповідями батьків, то відповіді приблизно такі самі (71%). Можна з великою ймовірністю стверджувати, що респонденти обох груп відповідають правдиво, а результати можна поширити на всю генеральну сукупність.

Щодо процедури та критеріїв оцінювання, то респонденти ставляться до системи оцінювання достатньо справедливо, але 22% надають перевагу автоматичній системі оцінювання, а 28% – учителям.

Важливим з точки зору функціонування дистанційної освіти є те, що учні вважають: адміністрація ліцею в будь-якому випадку почує звернення учня з усіх питань навчання (91%).

Загалом учні демонструють обізнаність у використанні комп'ютерної техніки та програмного забезпечення, використовують різні канали і джерела інформації. Їм найзручніше сприймати інформацію саме візуально, як «Відеолекцію».

З відповідей батьків (462 респонденти) зрозуміло, що вони усвідомлено обирають дистанційну форму навчання для своїх дітей. Основна частина батьків вважає, що їхні діти успішно адаптувалися до нового формату навчання. Вони постійно підтримують контакт з адміністрацією і в чатах з вчителями. Форма подання навчального матеріалу за допомогою «Відеоуроків» також розцінюється як комфортна та ефективна (більш 70%). До додаткових освітніх послуг, які, на думку батьків, бажано отримати в ліцеї, є: «Мовні курси» і «Навчальні вебінари». До предметів поглибленого вивчення, згідно з відповідями, належать передусім іноземна мова, а також інформатика, математика, фізика. Батьки чітко відповідають, що

цікавляться результатами навчання, відстежують успішність дітей та їхні поточні оцінки.

На питання «Яке ставлення Ваших близьких, друзів, знайомих, сусідів до дистанційної форми навчання?» оточення респондентів ставиться, в основному, нейтрально або впевнені в тому, що воно входить в наше життя. Лише чверть (24,7%) респондентів відзначають негативне ставлення своїх близьких і знайомих до поширення дистанційної форми навчання, що вважають «дистанційне навчання зіпсує освіту».

Опитування фіксує певні недоліки і труднощі впровадження дистанційної освіти. Учні різних вікових груп надзвичайно обережно застосовують вебінари і консультації, які передбачають активну, несором'язливу позицію під час спілкування з вчителем. Якщо це потребує неабияких внутрішніх зусиль, то можна для подолання внутрішнього бар'єру додати послуги шкільного психолога.

Відвідування інших закладів є додатковими можливостями розкриття здібностей дитини, це також потрібно, як і при традиційній, денній формі навчання. Однак батьки, покладаючись на практику дистанційної школи, не приділяють достатньої уваги відвідуванню різних онлайн-курсів, секцій, будинків творчості тощо.

Майже всі групи респондентів вважають перевагами комунікаційні можливості, які прискорюють взаємодію учнів і вчителів, надають доступ до навчального матеріалу (платформа працює як ресурсний центр), забезпечують миттєвий зворотній зв'язок, полегшують використання тестового контролю знань, сприяє завоюванню інструкцій з оволодіння знаннями.

Досягненням системи дистанційного навчання і ліцею, зокрема, є те, що учні у відповідях акцентують на самодисципліні та самоконтролі, відповідально і самостійно підходять до своєї навчальної праці.

Попри позитивні результати від впровадження дистанційного навчання, відзначимо певні ризики та тенденції його переважного застосування. Вивчення цих ризиків і тенденцій може бути напрямом подальших досліджень.

Висновки. Виконане дослідження свідчить, що концепція дистанційної освіти набуває дедалі більшої уваги і сприймається як повноцінна форма освіти. Дистанційне навчання може відбуватися з будь-якого місця, необмежена розкладом, не передбачає надзусиль, розвиток творчості та надає можливість формування індивідуальної навчальної траєкторії, ритму освоєння знань, самостійного обрання методів навчання і каналів комунікації. Педагог виступає

як наставник сприйняття й систематизації інформації. Причини вибору дистанційної форми навчання можуть бути різні і варіюються від зовнішніх умов існування до внутрішніх особистих потреб здобувача.

Аналіз публікацій на тему дистанційної освіти свідчить про різноманіття підходів до його оцінки, пошуку позитивних і негативних сторін впровадження. Зазначимо такі напрями досліджень: сприйняття споживачами дистанційної освіти і зміну їх стилю життя, цінностей, норм поведінки, культури спілкування; виникнення й організація ресурсних методичних центрів забезпечення і впровадження дистанційної форми навчання; надбання, перспективи розвитку дистанційної освіти та наслідки для стану всієї галузі.

Ідея дистанційного навчання дедалі більше сприймається як альтернатива традиційній освіті в умовах глобалізованого світу і, впевнені, надихає дослідників на програми і відкриття у сфері педагогічної творчості, розробки методичного забезпечення, виникнення нових організацій, які сприяють її розвитку та якості освітніх послуг.

Список посилань

- Лицей «Ангстрем». <https://angstremua.com/>.
- Положенцева, И. (2017). Генезис, эволюция и перспективы развития дистанционного образования. *Интернет-журнал «Мир науки»*, 5, 1. <http://mir-nauki.com/PDF/10PDMN117.pdf>.
- Baeva, L. E-culture (2014). *Encyclopedia of Information Science and Technology. Third Edition (10 Volumes)*. Ed. Mehdi Khosrow-Pour. (Information Resources Management Association, USA): I-Global. pp. 6847–6854.
- International Council for Open and Distance Education*. <https://www.icde.org/>.
- United States Distance Learning Association*. <http://www.usdla.org/>.
- Ethical code of Information society. 36 general conference of UNESCO (2011)*. <http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002126/212696e.pdf>.

References

- Baeva, L. E-culture (2014) *Encyclopedia of Information Science and Technology. Third Edition (10 Volumes)*. Ed. Mehdi Khosrow-Pour (Information Resources Management Association, USA): I-Global. pp. 6847–6854 [In English].
- Ethical code of Information society. 36 general conference of UNESCO (2011)*. <http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002126/212696e.pdf> [In English].
- International Council for Open and Distance Education*. <https://www.icde.org/> [In English].
- Litsei «Anhstrem»*. <https://angstremua.com/> [In Ukrainian].

Polozhenczeva, I. (2017). Genesis, evolution and prospects for the development of distance education. *Internet-zhurnal «Mir nauki»*, 5, 1 Retrieved from: <http://mir-nauki.com/PDF/10PDMN117.pdf>. [In Russian].

United States Distance Learning Association: <http://www.usdla.org>. [In English].

Надійшла до редколегії 15.05.2021